

Т. В. Родіонова

к.ю.н., доц.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ

Кримінальне покарання завжди займало й займає одне з найбільш важливих місць у системі заходів протидії злочинності.

Впровадження положень стосовно такого виду покарання, як обмеження волі, в національне кримінальне і кримінально-виконавче законодавство стало реальним відбиттям євроінтеграційного курсу України в напрямку гуманізації кримінального законодавства, переорієнтації його на застосування покарань, альтернативних позбавленню волі.

Про обмеження волі як основне покарання зазначено у ст. 61 КК України [1, ст. 61], згідно з якою цей вид покарання полягає у триманні особи у кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці.

Таким чином, у розумінні самих засуджених праця є елементом кари, ізоляція та перебування у спеціальній установі сприймаються з цієї позиції значно рідше.

Питання некваліфікованої праці та праці не за спеціальністю, отриманою до засудження, на сьогодні є досить актуальним, зважаючи на те, що майже в усіх установах виконання покарань засуджені працевлаштовуються на некваліфіковані низькооплачувані місця, що позбавляє їх можливості отримати професійний досвід, пристойну заробітну плату, а систему – ефективної роботи підприємств із відповідним невиконанням належних завдань. Такий стан справ погіршує зацікавленість засуджених у виконанні ними норм виробітку, нівелює позитивне ставлення до трудового процесу, призводить до зайвого

витрачання коштів та часу в процесі навчання засуджених професіям, за якими вони могли б працювати в установах, та до втрати трудових навичок наявної спеціальності.

Хоча питання стосовно діяльності виправних центрів регулюється нормами трудового, адміністративного, житлового, сімейного та цивільного права, основним законодавчим актом є КВК України.

Особливості реалізації вимоги закону щодо праці засуджених до обмеження волі фіксуються у ст. 60 КВК України [2, с. 33]. В ній сказано, що засуджені до обмеження волі залучаються до праці, як правило, на виробництві виправних центрів, а також на договірній основі на підприємствах, в установах чи організаціях усіх форм власності.

КВК України у ст. 62 встановлює обов'язок власників підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів забезпечити залучення осіб до суспільно корисної праці з урахуванням спеціальності [2, с. 34]. Правила внутрішнього розпорядку визначають перелік випадків, в яких забороняється використовувати працю засуджених. До цього переліку входять у тому числі роботи, пов'язані із устаткуванням для множення документів, радіотелеграфною та телефонною технікою, продавців, бухгалтерів-операціоністів, робота, пов'язана з обліком, зберіганням і видаванням медикаментів, водії легкових і оперативних автомобілів тощо. Тому вимоги Правил внутрішнього розпорядку в цьому аспекті видаються такими, що навіть більше, ніж КВК України, обмежують конституційне право громадян на працю, впроваджуючи положення, не сумісні із відбуванням покарання у виді обмеження волі.

Можливість вільного вибору і погодження на працю, які встановлено Конституцією України, також не можуть бути застосовані у разі відбування покарання у виді обмеження волі. Врахування побажань чи точки зору засудженого щодо його працевлаштування в законодавстві не передбачено.

На засудженого до обмеження волі повною мірою поширюються норми трудового законодавства щодо робочого часу і часу відпочинку, норм праці, гарантії і компенсації, трудової дисципліни, охорони праці тощо. Засудженим на особовий рахунок зараховується незалежно від усіх відрахувань не менш як сімдесят п'ять відсотків нарахованого їм місячного заробітку [3].

Таким чином, засудженим не надають можливості власноручно отримувати заробіток, що може стати перешкодою для можливості засуджених до обмеження волі отримувати зароблені кошти і розпоряджатися ними у будь-який час і у будь-якій кількості. Таке положення Правил суперечить нормі ст. 43 Конституції України, яка встановлює право на своєчасне одержання винагороди за працю, і ст. 59 КВК України, яка дозволяє засудженими до обмеження волі мати при собі гроші і користуватися грішми без обмежень.

Правила внутрішнього розпорядку, які погіршують правове становище осіб, котрі відбувають покарання у виді обмеження волі, в аспекті отримання такими особами заробітної плати має бути змінене і узгоджене із правовими настановами Конституції України та КВК України.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-03. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України. Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : чинне законодавство зі змінами та допов. на 03.04.2019 : Офіц. тексти. Київ : Алерта, 2019. 220 с.
3. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : Наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18> (дата звернення: 23.10.2019).